

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Tjänsteskrivelse

2025-10-08
MHN/2025:37

Yttrande till Länsstyrelsen angående ansökan om villkorsändring för Karolinska Universitetssjukhusets helikopterflygplats

Förslag till beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att anta förvaltningens tjänsteskrivelse som sitt eget yttrande och överlämnar det till Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Stockholms län.

Sammanfattning

Karolinska Universitetssjukhuset i Solna (NKS) har sedan tidigare ett frivilligt tillstånd för sin helikopterflygplats. Verksamheten ansöker nu om ändring av villkor 3 så att antalet flygrörelser från och med 2026 utökas till totalt 5700 flygrörelser.

Nämnden konstaterar att det finns brister och otydligheter i underlaget vilket försvårar bedömningen av ändringen och dess konsekvenser. Redovisningen av buller visar att riktvärden enligt trafikbullerförordningen överskrids vid ett stort antal bostäder, vård- och undervisningslokaler. Nämnden bedömer att verksamheten inte lyckats visa att miljöbalkens hänsynsregler följs och att föreslagna åtgärder är tillräckliga för att undvika olägenheter.

Nämnden anser att det är av största vikt att verksamheten minskar antalet passningar som bidrar till ökat antal flygrörelser och onödig bullerpåverkan vid Karolinska sjukhuset och dess närområde. Verksamheten har inte fört statistik över antalet passningar, vilket försvårar bedömningen av framtida flygrörelser. Redovisade skyddsåtgärder är vaga och saknar tidsplan, vilket gör det omöjligt att bedöma deras effekt. Nämnden anser att verksamheten tydligare måste visa att åtgärderna verkligen ska genomföras, ange en konkret tidsplan och redovisa vilken faktisk effekt de kan ha för situationen vid NKS.

Utan åtaganden eller kompletterande villkor med adekvata försiktighetsmått som kan genomföras i närtid anser nämnden att permanent utökning av antalet flygrörelser inte ska tillåtas.

Mot bakgrund av detta finner nämnden det nödvändigt att avstyrka ansökan om permanent utökning av antalet flygrörelser. I stället anser nämnden att om utökade flygrörelser ska beviljas ska dessa även fortsättningsvis vara tidsbegränsade och kopplade till krav om att utreda och minska antalet passningar.

Handlingar

- Remiss ansökan om villkorsändring. Länk för att ta del av ansökan och bifogade filer finns angivet i remissen.

Emelie Grind
Samhällsbyggnadschef

Ellinor Carlsson
Miljöinspektör

Beslutet expedieras till: Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Stockholms län via länsstyrelsernas e-tjänst för komplettering eller yttrande i ärende

Bakgrund

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Stockholms län har fått en ansökan om villkorsändring från Karolinska Universitetssjukhuset i Solna (NKS). Ansökan avser sjukhusets helikopterflygplats som används i huvudsak för ambulans- och räddningshelikoptrar. Flygplatsen är lokaliserad inom fastigheten Haga 4:18.

Miljöprövningsdelegationen beviljade den 22 juni 2016 tillstånd enligt miljöbalken till Karolinska Universitetssjukhusets helikopterflygplats. Den 21 december 2022 beviljades en tillfällig ändring av villor 3 gällande antalet flygrörelser. Ändringen innebär att antalet flygrörelser får uppgå till maximalt 4 500 per år, dock får ytterligare 2 000 flygrörelser per år, det vill säga totalt 6 500, genomföras fram till och med år 2025. Ändringen omfattade även ett åtagande i tidigare tillstånd om att helikopter med maximalt 86 EPndB ”over flight” ska upphandlas då verksamheten valt att köpa in en helikoptertyp med bullervärde på 90.7 EPndb.

Enligt nu inlämnad ansökan föreslås en ändring av villor 3 så att antalet flygrörelser från och med 2026 utökas till totalt 5700 flygrörelser.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har tidigare yttrat sig i ärendet gällande behov av komplettering av ansökningshandlingarna, beslutsnummer MHN/2025-223, daterat 2025-02-10.

Miljöprövningsdelegationen ger nu miljö- och hälsoskyddsnämnden tillfälle till yttrande över ansökan. Senaste datum för yttrande är 3 november 2025. Nämnden har beviljats anstånd till 7 november 2025.

Miljöskyddsenhetens synpunkter

Miljö- och hälsoskyddsnämndens miljöskyddsenhet har tagit del av länsstyrelsens remiss gällande ansökan om ändring av villkor i beslut om tillstånd till miljöfarlig verksamhet, daterad 2025-09-23, och vill framföra följande synpunkter.

Syftet med ansökan

Ansökan om utökat antal flygrörelser motiveras med att ambulans- och intensivvårdshelikoptrar är viktiga resurser inom katastrofmedicinsk beredskap, vid höjd beredskap och vid större händelser. För att stärka beredskapen krävs ökad tillgänglighet till dessa tjänster samt ett robust system för luftburna patienttransporter. Det förändrade säkerhetsläget och Sveriges medlemskap

i NATO förstärker ytterligare behovet av denna kapacitet. Helikopterflygplatsen och helikoptertjänsten ingår i traumakedjan, som sjukhuset enligt uppdrag från Socialstyrelsen ska säkerställa senast år 2030.

Nämnden anser att oavsett syftet med ansökan om villkorsändring har verksamheten en skyldighet att visa att miljöbalkens hänsynsregler följs och att föreslagna ändringar inte riskerar att orsaka olägenheter. Redan risken för att en olägenhet kan uppkomma innebär att försiktighetsmått ska vidtas.

Riktvärden för flygbuller

Utifrån hur trafikbullerförordningen är skriven bör 6 § ses som en huvudregel avseende vilka utomhusnivåer som är acceptabla medan 7 § endast ska tillämpas i undantagsfall. Av vägledning från Naturvårdsverkets framgår att avsteg från riktvärdena enligt 6 § kan accepteras i enstaka fall, om motiverade skäl föreligger och ett angeläget allmänt intresse inte kan tillgodoses på annat sätt. I så fall ska alla samhällsekonomiskt rimliga och tekniskt möjliga åtgärder först ha vidtagits. Som exempel nämns att det vid stora sjukhus med omfattande uttryckningar kan vara nödvändigt med skyddsåtgärder i form av bullerisolering av byggnader. Behovet av bullerskyddsåtgärder vid överskridande av riktvärdena i trafikbullerförordningen har även fastslagits av Mark- och miljööverdomstolen den 16 december 2021 i mål M 13953-19.

I sammanhanget vill nämnden påtala att det finns flera studier som visar på hälsopåverkan vid lägre bullernivåer än vad trafikbullerförordningen tillåter, vilket ytterligare motiverar att överskridanden bör undvikas så långt det är möjligt. Vidare bör utgångspunkten vara att redan vid risken för ett överskridande nattetid ska bullerdämpande åtgärder vidtas.

Av bullerutredningen från 2022 samt uppdaterade bullerkartor från 2025 framgår att vid 4500 flygrörelser överskrids FBN 55 dBA på hög höjd vid ett flertal bostäder. Maximal ljudnivå om 70 dBA överskrids för ett stort antal bostäder både vid marknivå och på hög höjd. Av bullerutredningen framgår även att 70 dBA bedöms överskridas fler än tre gånger nattetid på årsbasis vid 5500 flygrörelser och uppåt. Nämnden kan konstatera att fler överskridanden än vad avsteget i trafikbullerförordningen tillåter riskerar att ske om verksamheten beviljas tillstånd att flyga 5700 flygrörelser per år. Det bör även beaktas att antalet flygrörelser varierar under året, varpå det periodvis kan förekomma fler än tre överskridanden nattetid även vid färre än 5500 flygrörelser. Nämnden anser att det bör vara den mest intensiva perioden som är utgångspunkten vid bedömning av åtgärder och inte årsmedeltrafiken (se MÖD 26 mars 2007, mål M 3434-06).

Av ansökan framgår att verksamheten planerar att upphandla tystare helikoptrar av helikoptertyp H145 D3. Det är även denna helikoptertyp som de uppdaterade bullerkartorna utgår från. Nämnden saknar dock information om när denna helikoptertyp kommer att vara i drift, helikoptertypens certifieringsvärde (EPndB) samt hur helikoptertyperna skiljer sig åt gällande lågfrekvent buller.

Minska antalet flygrörelser

Nämnden anser att verksamheten behöver minska antalet flygrörelser som utgör passningar, då dessa bidrar till fler flygrörelser och ökad bullerpåverkan. Nämnden konstaterar att verksamheten har valt att inte följa upp antalet passningar vid flygplatsen. Detta är anmärkningsvärt, särskilt med tanke på att tillståndet från 2022 tydligt betonar vikten av att minska antalet flygrörelser vid

NKS samt att utreda alternativa passningsbaser. Att antalet passningar inte följts upp indikerar bristande egenkontroll. Det riskerar att verksamheten saknar tillräcklig insyn och förståelse för orsakerna bakom antalet flygrörelser vid flygplatsen. Den bristande egenkontrollen försvårar enligt nämnden prövningen av ansökan.

Nämnden anser vidare att det saknas en fullständig redogörelse för antalet flygrörelser 10 år framåt i tiden. Det finns inget tydligt resonemang kring prognoser utifrån ett framtida vårdbehov, befolkningsökning, en åldrande befolkning eller att ambulanshelikoptertjänsten vid NKS nyttjas både nationellt och internationellt. Eftersom verksamheten anger att det saknas underlag över antalet passningar vid NKS saknas också ett viktigt underlag för att förutsäga framtida flygrörelser.

I komplettering till ansökan beskriver verksamheten olika strukturella och procedurrelaterade skyddsåtgärder som övervägs. Nämnden konstaterar att redovisningen präglas av vaga formuleringar som "överväger", "planerar" och "ser över", vilket gör det oklart om åtgärderna faktiskt kan eller kommer att genomföras. Sökanden anger exempelvis att flygrörelser i framtiden möjligtvis kan överföras till Danderyds sjukhus eller andra sjukhus i regionen. Antalet passningar, flygrörelser eller någon tydlig tidsplan för när det ska ske i tid har inte redovisats.

Sammanfattning bedömning

Otydligheten i ansökan gör att nämnden inte kan ta ställning till om åtgärderna som beskrivs faktiskt kommer genomföras och få någon större påverkan vid NKS. Nämnden anser att verksamheten tydligare måste visa att åtgärderna verkligen ska genomföras, ange en konkret tidsplan och redovisa vilken faktisk effekt de kan ha för situationen vid NKS.

Mot bakgrund av att helikopterflygplatsen är så viktig för både regionen, landet och Skandinavien, samtidigt som den är placerad inom ett område med befintliga och kommande bostäder anser nämnden att det är möjligt att ställa krav på mycket långtgående åtgärder innan dessa kan bedömas som orimliga.

Utan åtaganden eller kompletterande villkor med adekvata försiktighetsmått som kan genomföras i närtid anser nämnden att permanent utökning av antalet flygrörelser inte bör tillåtas. Ytterligare flygrörelser bör inte heller tillåtas om bullerdämpande åtgärder inte är tekniskt möjliga eller ekonomiskt rimliga.

Enligt miljöbalkens allmänna hänsynsregler ska verksamheter som kan påverka hälsa eller miljö bedrivas så att olägenheter förebyggs eller begränsas. Nämnden bedömer att verksamheten inte lyckats visa att föreslagna åtgärder är tillräckliga för att undvika olägenheter. Eftersom det enligt miljöbalken är verksamhetsutövaren som har bevisbördan för att olägenheter inte behöver befaras och att hänsynsreglerna efterlevs, anser nämnden att osäkerheter i underlaget faller tillbaka på verksamheten.

Sammanfattningsvis konstaterar nämnden att det finns brister och otydligheter i underlaget vilket försvårar bedömningen av ändringen och dess konsekvenser. Mot bakgrund av detta finner nämnden det nödvändigt att avstyrka ansökan om permanent utökning av antalet flygrörelser. I stället anser nämnden att om utökade flygrörelser ska beviljas ska dessa även fortsättningsvis vara tidsbegränsade och kopplade till krav om att utreda och minska antalet passningar.